

Ringel Helena Szülei És Testvérei

A képen a feleségem [Ringel Lászlóné, szül. Hellmann Lea] családja látható. Az első sorban balról jobbra: a feleségem húga, Hellmann Rivka, a[z anyai] nagymama, mellett a feleségem anyja [Hellmann Bajla], apja [Hellmann Mojse], és a jobb szélén áll a jövőbeli feleségem. A második sorban a feleségem fiútestvérei láthatók: Mehl, Laib, a harmadik fiú nevére már nem emlékszem. A kép a csodával határos módon maradt meg az üres házban, miután a családot Auschwitzba deportálták. A feleségem egyik lánytestvére találta meg, aki elsőként tért vissza. 1939-ben készült a kép Tiszabogdányban. A háború után az unokatestvérem bútorüzemében kezdtem dolgozni, Ungvárott. Megtanítottak kezelni a faesztergát, elsajátítottam a famegmunkálás fogásait. Kaptam egy szobát az üzemben, ott laktam, étkezni meg kijártam a városba. Az Orosz utcában működött a Vörös kereszt Szociális Gondoskodás nevű szervezetének az étkezdéje azoknak, akik koncentrációs táborból tértek vissza. Lányokkal ismerkedtem, többeknek udvaroltam is. Ott találkoztam a későbbi feleségemmel, Hellmann Leával, egy fiatal, nagy fekete szemű lánnyal. Összeismerkedtünk, találkoztunk. Lea a Rahói járás Bogdán nevű településén született 1927-ben [Ilyen nevű településnek nem tudtuk a nyomára bukkanni. Minden bizonnyal Tiszabogdányról van szó, amely nagyközség volt Máramaros vm.-ben a Tiszavölgyi járásban, 1910-ben 3400 rutén, német és magyar lakossal. A község Trianont követően Csehszlovákiához került. Egyébként maga Rahó is a Tiszavölgyi járásban volt az első világháború előtt. -- A szerk.]. Helena eredeti neve Lea volt, a zsidó neve Laja, az ukránok csináltak belőle Helenát. Bár a városban általában Helenának hívták, otthon csak Lea volt. Az apja, Hellmann Mojse földműves volt, az édesanyja, Hellmann Bajla a háztartást vezette. Tizenegyen voltak testvérek, kilencen éltek Kárpátalján a háború kitörésekor. Az egyik gyerek fiatalon meghalt valamilyen betegségben. Az egyik bátyja Angliába menekült, amikor a magyarok bejöttek Kárpátaljára, a háború idején a csehszlovák légióban harcolt [Valószínűleg a Csehszlovák Zászlóaljban harcolt. -- A szerk.], a háború után pedig visszatért Angliába. Amikor megtudta, hogy a testvérei túléltek a koncentrációs táborban, ideutazott Kárpátaljára. A szovjet hatóságok letartóztatták, és kémkedés vádjával a GULAG-ra küldték. Ott is halt meg. Lea családját 1944 áprilisában először a gettóba vitték, majd Auschwitzba. A szülőket

azonnal megölték, őt magát és a testvéreit különböző koncentrációs táborokba vitték Auschwitzból. Fiatalok voltak, erősek, túléltek a koncentrációs táborokat, és hazatértek Kárpátaljára. Leát Auschwitzból Németországba munkatáborába vitték, ahol összebarátkozott egy vele egykorú osztrák zsidó lánnyal. Mikor 1945 januárjában kezdték kiüríteni a tábort, Leának és a barátnőjének sikerült megszöknie. Mindketten jól beszéltek németül. Akadt néhány jólelkű ember, aki segített nekik árja papírokat és keresztlevelet szerezni. Ezekkel kihúzták 1945 májusáig. Lea cselédlánynak szegődött egy német családhoz. Amikor az amerikai csapatok bevonultak abba a városkába, ahol Lea lakott, fogta magát, és visszatért Kárpátaljára. Emlékszem, egyszer Bogdányba [Tiszabogdány] utaztunk a feleségemmel, hogy fölkeressük a felmenői sírját. Láttam a házat, ahol a háború előtt éltek. Üresen állt. Elhagyatott, aprócska ház volt. Kárpátaljára hazatérve, Lea Ungváron maradt. Jelentkezett az ápolónőképzőbe. Ungváron hozta össze a sors a koncentrációs táborokból hazatért testvéreivel. Már nem emlékszem mindegyik testvérére, pedig mindegyiket ismertem. A legidősebb fivére Leib volt. Aztán két lány következett, Sára és Liebe. Aztán még hárman, akikre már nem emlékszem. Aztán következett Rivka, Mehl és a feleségem, Lea [A feleség családi képe alapján szinte bizonyos, hogy nem ő volt a legkisebb gyerek. -- A szerk.]. Mindegyikük nagyon kedves volt. Nem tudom, hogy a feleségem szülei mennyire voltak vallásosak, a fiatalok nem annyira, de a zsidó ünnepeket azért mindannyian megtartották. Nem sokkal az után, hogy Kárpátalján kialakult a szovjethatalom, de még mielőtt megtörtént volna a lakosság számbavétele és a szovjet igazolványok kiadása, a feleségem testvérei kimentek Izraelbe. Ma már csak Sára él, a többiek már mind meghaltak, de a gyerekeik-unokáik még élnek. Lea nem tartott velük. Először szeretne volna befejezni a tanulmányait, megszerezni az ápolónői bizonyítványt, és csak azután akart kimenni Izraelbe. Magam is úgy gondoltam, jobb úgy elmenni Izraelbe, hogy az embernek van már szakmája. Nem is gondoltuk volna, hány évtizedet kell is majd leélnünk a vasfüggöny mögött.